

Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen asiakasmaksujen perimättä jättämisen tai alentamisen myöntämisen perusteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävistä asiakasmaksuista määrätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) ja -asetuksessa (912/1992). Asiakasmaksun perimättä jättämisestä tai alentamisesta säädetään asiakasmaksulain 11 §:ssä, jonka mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin

- kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä
- tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista

Maksun perimättä jättämisen tai alentamisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. Asiakasmaksun perimättä jättämisen tai alentamisen tarkoituksena ei ole estää toimeentulotuen hakemista tai myöntämistä ennen maksun perimättä jättämistä tai alentamista koskevan asian ratkaisemista.

Asiakkaan tulot ja menot määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain 734/1992 (jäljempänä asiakasmaksulaki) ja asiakasmaksuasetuksen 912/1992 mukaisesti, joiden mukaan asiakasmaksut määräytyvät.

Asiakasmaksun perimättä jättämisen tai alentamisen hakeminen ja päätös

Asiakasmaksulain mukaan asiakkaalle on annettava tietoa asiakasmaksun perimättä jättämisestä tai alentamisesta. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tietoa annettaessa asiakkaalle on annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi tarvittaessa pyytää lisätietoja.

Etelä-Savon hyvinvointialueella asiakasmaksun perimättä jättämisen tai alentamisen mahdollisuudesta tiedotetaan asiakasmaksupäätöksissä. Perimättä jättämisestä tai alentamisesta tehdään aina kirjallinen päätös, jossa on oikaisuvaatimusohjeet.

Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluissa sosiaalihuollon asiakasmaksun perimättä jättämistä tai alentamista voi hakea tuetun asumisen, yhteisöllisen asumisen sekä ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksuihin.

Hakeminen

Maksujen perimättä jättämistä tai alentamista koskevan valmistelun perustana on asiakkaan, hänen huoltajansa, edustajansa tai hänen edunvalvojansa kirjallinen hakemus. Hakemiseen suositellaan käytettäväksi Etelä-Savon hyvinvointialueen mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen omaa hakemusta, jonka saa tulostettua hyvinvointialueen verkkosivuilta.

Hakemus voi olla myös vapaamuotoinen, mutta sen tulee sisältää kaikki alla mainittavat tiedot liitteineen.

Hakemuksessa tulee mainita, mille ajalle tai mistä lähtien ja millä perusteilla (menot/tulot) asiakasmaksun perimättä jättämistä tai alentamista haetaan ja mitä palvelua hakemus koskee. Hakemuksessa tulee myös perustella millä tavoin asiakasmaksu vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai elatusvelvollisuuden toteuttamista. Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai johtaa kielteiseen päätökseen.

Hakemuksessa otetaan huomioon hakijan ja hänen puolisonsa kaikki tulot ja varallisuus. Puolison tietoja ei tarvitse toimittaa, ellei haeta asiakasmaksu perimättä jättämistä tai alentamista erityisesti kotona asuvan puolison toimeentulon turvaamiseksi.

Hakemuksen liitteeksi tulee toimittaa hakijan ja hänen puolisonsa (katso poikkeus edellä):

- tulo- ja menotositteet (kuitit, laskujen kopiot), joihin hakemuksessa vedotaan
- asiakkaan ja mahdollisen puolison kaikkien pankkitilien tiliotteet tapahtumatietoineen ja saldoineen kahden kuukauden ajalta ennen hakemuksen jättöpäivää
- velkajärjestelyssä olevalta kopio maksuohjelmasta
- muut selvitykset ja asiakirjat, joihin hakemuksessa vedotaan

Asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava viranomaiselle kaikki ne tiedot, joita viranomainen tarvitsee asiakasmaksun perimättä jättämisen tai alentamisen tarpeen arvioimiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812 20§). Hakemus on allekirjoitettava.

Päätöksenteko

Asiakasmaksun perimättä jättämistä tai alentamista koskeva arviointi tehdään yksilöllisesti asiakkaan ja perheen kokonaistaloudellisen tilanteen pohjalta. Asiakkaan jo maksamia asiakasmaksuja eikä vainajan jälkeen jääneitä laskuja jätetä perimättä tai alenneta. Asiakasmaksun perimättä jättäminen tai alentaminen tulee tapauskohtaisesti erityisesti harkittavaksi silloin, kun määrätty maksu johtaisi siihen, että henkilön edellytykset saada toimeentulotukea täyttyisi.

Asiakasmaksun perimättä jättäminen tai alentaminen myönnetään aina määräajaksi pääsääntöisesti kuukausi kerrallaan liitteeksi toimitettujen tositteiden perusteella, mutta kuitenkin enintään asiakasmaksujen tai asiakasmaksujen perusteena olevien tulojen/vähennysten seuraavaan tarkistusajankohtaan saakka. Mikäli asiakkaan tai perheen palveluntarve muuttuu tai

kokonaistaloudellisessa tilanteessa tapahtuu muutoksia päätöksen voimassaoloaikana, tulee siitä ilmoittaa asiakasmaksutiimiin. Hyvinvointialueella on oikeus periä asiakasmaksut takautuvasti, mikäli maksun määräämistä koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin. Maksu oikaistaan takautuvasti enintään vuoden ajalta (Asiakasmaksulaki 10j §).

Asiakasmaksun perimättä jättämisestä tai alentamisesta tehdään aina kirjallinen päätös, jossa on oikaisuvaatimusohjeet.

Huomioitavat tulot ja menot

Asiakasmaksun perimättä jättämistä tai alentamista koskevan päätöksen pohjaksi laaditaan tulo- ja menolaskelma, josta ilmenee asiakkaan maksukyky.

Huomioitavat tulot

- palkka-, yrittäjä ja eläketulot
- Kelan tai vakuutusyhtiöiden maksamat etuudet; sairauspäiväraha, vanhempainetuudet, työttömyysetuudet, asumistuki, hoitotuki
- Toimeentulotuki huomioidaan tulona siltä osin kuin se on myönnetty samoihin menoihin kuin hakemuksessa vedotaan
- pääomatulot
- korko- ja osinkotulot
- kaikkien lasten lapsilisät ja eläkkeet
- kaikkien lasten elatustuet/ elatusavut
- omaishoidon tuki
- Käytettävissä olevat varat kuten säästöt, arvopaperit ja muu helposti realisoitavissa oleva varallisuus otetaan huomioon laskelmassa (esimerkiksi osakkeet, sijoitusvakuutukset ja sijoitusrahastot, jotka ovat realisoitavissa heti)

Tuloista huomioidaan laskelmaan verotuksen jälkeen käytettävissä oleva nettotulo. Mikäli tulot ovat ulosoton kohteena, niistä otetaan huomioon vain ulosoton jälkeen tosiasiaassa käytettävissä oleva osuus. Jos etuuden maksaja, esim. Kela, kuittaa hakijalle maksettavasta etuudesta liikaa maksettavia eriä hakijan käytettävissä olevana tulona huomioidaan todellisuudessa maksettu osa.

Huomioitavat menot

Hakemuksen liitteeksi tulee toimittaa menoista tositteet.

- asuntoon kohdistuva taloyhtiön perimä rahoitusvastike voidaan hyväksyä kuukausittaiseksi menoksi silloin, kun asiakas asuu kyseisessä asunnossa ja rahoitusvastike kohdistuu asunnon pakolliseen taloyhtiön hyväksymään peruskorjaukseen
- elatusapu
- ulosmittaus: Liitteeksi tulee toimittaa ulosottoviraston ulosottopäätös, koonti velallisen ulosottoasioista. Liitteestä tulee ilmetä ulosmitattava summa, mistä tulosta se ulosmitataan, ulosoton alkamis- ja loppumispäivä.

- perintätoimiston tms. tahon kanssa tehty maksujärjestely maksamattomiin laskuihin. Esitettävä liitteenä maksusuunnitelma, miten paljon maksamattomia laskuja lyhennetään kuukausittain
- yksityisen henkilön velkajärjestely. Liitteeksi kopio käräjäoikeuden päätöksestä ja/tai maksuohjelma mikäli käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene maksun suuruutta
- kotivakuutuslasku eli irtaimiston vakuutus (ns. peruskotivakuutus) omassa asumiskäytössä olevaan asuntoon
- Terveydenhuoltomenot. Välttämättömästä yksityisen terveydenhuollon käynnistä maksu hyväksytään julkisen taksan mukaisesti. Jalkahoito ja fysioterapia hyväksytään lääkärin määräämänä.
- pitkäaikaiset reseptilääkkeet (määrätty 3 kuukaudeksi tai yli). Liitteeksi tulee esittää kuitit pitkäaikaisista lääkkeistä, esim. apteekin koonti lääkkeiden kustannuksista
- Käsikauppalääkkeet, joihin on terveydenhuollon ammattilaisen lausunto tai lääkärin määräys

Menot, joita ei huomioida

- Käsikauppalääkkeet ja ravintolisät, joihin ei ole terveydenhuollon ammattilaisen tai lääkärin määräystä
- hieronta ja vastaavat palvelut
- asiakkaan erityistarpeista johtuvat vaatemenot tai hoitotarvikkeet, jotka korvataan muun lain nojalla tai jotka eivät ole terveydentilan tai sairauden hoidon kannalta välttämättömiä
- harrastemenot
- vakuutusmaksut (poikkeuksena pakolliset asuinkiinteistön vakuutukset ja kotivakuutus asiakkaan omaan käytössä olevaan asuntoon)
- kulutus- tai joustoluotot
- rahoitusvastike ellei asiakas asuu kyseisessä asunnossa ja rahoitusvastike kohdistu asunnon pakolliseen taloyhtiön hyväksymään peruskorjaukseen
- asunto- ja opintolainat, asunto- ja opintolainan korot
- kiinteistö- tai perintöverot
- oikeudenkäyntikulut
- muut kodinhoitokulut
- asiakkaan tai puolison omistuksessa olevien asuntojen remonttikulut ja muut mahdolliset kulut, jotka liittyvät omaisuuden ylläpitoon. Asiakasmaksulaissa on määritelty, kuinka pitkään edellisen asunnon kuluja voidaan huomioida vähennyksinä asiakasmaksua määrätessä

Harkinnanvaraisesti voidaan huomioida lisäksi hakijan muut taloudelliseen kokonaistilanteeseen vaikuttavat tekijät: lainat, velat, ulosotot, velkasaneeraus, toimeentulotuki asiakkuus yms. vaikka niitä ei huomioida menoina. Harkinnanvaraisesti voidaan huomioida myös harrastuksiin ja välttämättömiin käyttötavaroihin liittyviä kuluja.

Asiakkaan tulee ilmoittaa ja hakemuksen käsittelijän tulee huomioida muut mahdolliset sosiaali- ja terveydenhuollon maksuihin jo myönnetty maksunalennukset ja maksukatot hakemusta vastaavalle ajalle sekä mahdollinen toimeentulotuki.

Asiakkaan tulee seurata ja olla tietoinen terveystalvelujen ja lääkekustannusten maksukattojen täyttymisestä sekä hakeutua tarvittaessa hoitotarvikejakelun asiakkaaksi. Asiakkaan on

suositeltavaa hakea Kansaneläkelaitoksesta tarvittavat etuudet (ei tarkoita toimeentulotukea) ennen asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakemista tai hakea etuudet mahdollisimman pian jälkikäteen (esim. asumistuki, eläkkeen saajan hoitotuki).

Tulo- ja menolaskelma

Hakijan maksukyvyyn laskentaperusteen lähtökohtana on, että hakijan tuloista vähennetään hyväksyttävät menot, jonka perusteella arvioidaan, vaarantuvatko henkilön tai perheen toimeentulon edellytykset tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttaminen asiakasmaksun vuoksi.

Yhteisöllisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksujen osalta määritellään käyttövara laskelmalle (v. 2026 vähintään 195,00 e/kk).

Laskelmassa huomioitava käyttövaran suuruus tarkistetaan vuosittain.

Käyttövaralla katettaviin menoihin kuuluvat vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot.

Asiakkaan taloudellista tilannetta ja käyttövaran riittävyttä arvioidaan aina tulojen, varallisuuden ja välttämättömien menojen perusteella. Asiakasmaksulaissa on määriteltä, miten asiakasmaksut määräytyvät kyseisissä palveluissa.